Garantifonder

Av jur. dr Bertil af Klercker

Innebörden av garantiåtaganden

Det förekommer ofta att leverantören av en produkt, i regel tillverkad av honom själv, lämnar köparen viss garanti för varan. Omfattningen av denna garanti varierar starkt mellan olika branscher och kan också förete olikheter mellan skilda företag i samma bransch.

Inom detaljhandeln är det vanligt att säljaren garanterar att den försålda varan skall funktionera klanderfritt under viss tid. Dylika garantier förekommer framför allt då varan är av mera teknisk natur, t. ex. en dammsugare, televisionsapparat eller klocka. I den skriftliga garantiutfästelse, vilken som regel medföljer varan, förbinder sig säljaren att utan kostnad för köparen antingen utbyta varan eller reparera densamma. Många gånger har i dylikt fall detaljhandlaren i sin tur erhållit en motsvarande garanti från den grosshandel eller det industriföretag, som levererat varan. Kostnaderna till följd av lämnade garantier kommer därför i allmänhet att ytterst drabba tillverkaren av varan.

Företagsekonomisk och bokföringsmässig redovisning av garantiåtaganden

Vid fastställandet av priset för vara levererad med viss garanti måste säljaren taga hänsyn till denna garanti och den kalkylerade garantikostnaden sålunda läggas på utförsäljningspriset. Om säljaren i sådant fall icke gör en avsättning i sina räkenskaper för den garantikostnad, som beräknas uppstå för de under verksamhetsåret levererade och med garanti försedda varorna, för vilka garantitiden ej utgått balansdagen, kommer alltså resultatet för detta år att bli för högt redovisat. Vidare kommer påföljande år, som får bära kostnaderna till följd av garantien, att resultatmässigt felaktigt påverkas i negativ riktning, eftersom detta år påföres en kostnad, som sammanhänger med en leverans under ett tidigare år. Bokföringsmässigt och företagsekonomiskt sett är det därför fullt klart att kostnadsföring (avsättning) för påräkneliga garantikostnader måste ske redan det år, då den med garanti försedda varan levererats. Om och i den mån säljaren genom försäkring täckt sig för lämnade garantier eller om han själv fått fullgod garanti i samband med sitt eget inköp av varan, behöver från företagsekonomiska synpunkter någon skuldbokföring för garantikostnaden ej ske.

Om leveranserna år från år är relativt konstanta, om de försålda varorna är mer eller mindre standardbetonade, samt om garantikostnaderna årligen är lika stora, kommer avsättningen för garantikostnaden blott att påverka vinsten det första år avsättning göres. Även i ett dylikt teoretiskt fall kommer emellertid i princip fel år att belastas, låt vara att årsresultatet icke siffermässigt påverkas härav.

Riktigast synes därför vara att i bokslutet för varje år, under vilket med garanti försedd vara levererats, för vilken garantitiden ej utgått, göra en avsättning för beräknad garantikostnad. Påföljande

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

räkenskapsår bör det företag, som gjort avsättning för garantiåtaganden *antingen* vid ingången av nästföljande räkenskapsår återföra avsättningen (kreditera ett omkostnadskonto) och låta de på föregående års garantier belöpande kostnaderna belasta årets rörelse, *eller också* föra dessa kostnader mot kontot för garantiavsättningen. I sistnämnda fallet överföres saldot till vinst- och förlustkontot, varvid årsresultatet ökas eller minskas allt eftersom garantiavsättningen varit för stor eller för liten. I bokslutet för detta verksamhetsår göres så en ny beräkning av de påräkneliga garantikostnaderna och ny avsättning sker till det under året tömda kontot för garantiåtagandena.

Avsättningen för garantiåtagandena vilken otvivelaktigt utgör en skuld i bokslutet — låt vara att den icke kan till beloppet exakt fastställas — kan redovisas t.ex. bland diverse skulder eller kreditorer i bokslutet. Någon skyldighet att redovisa denna skuld öppet torde ej föreligga, även om detta bl. a. med hänsyn till det ovissa skatteläget kan vara att rekommendera. Det synes emellertid knappast föreligga någon skillnad i redovisningshänseende mellan en dylik skuld och t. ex. en avsättning för semesterersättningsskuld, vilken mera sällan torde redovisas öppet i balansräkningen.

En i räkenskaperna konsekvent upprätthållen princip i enlighet med vad som nyss skisserats måste enligt min uppfattning anses stå i överensstämmelse med bokföringsmässiga grunder och god köpmannased. Därmed borde också automatiskt den i skattelagarna uppställda grundprincipen att varje år skall bära sina egna kostnader bli tillgodosedd, om den i räkenskaperna gjorda resultatredovisningen följes vid inkomstbeskattningen. Redan i detta sammanhang måste emellertid understrykas att det ofta kan vara mycket svårt att till beloppets storlek fastställa skulden vid årsskiftet till följd av garantiförpliktelserna. En skälig beräkning av åtagandets omfattning torde dock i allmänhet kunna göras. Vanligt är att skulden beräknas till viss procent av faktureringssumman av sådana leveranser före årsskiftet, för vilka garantitiden då ej utgått.

Den vanligaste garantitiden torde vara ett år, men t. ex. för leveranser till utlandet, framför allt till s. k. u-länder, kan garantitider på upp till tio år förekomma. I praktiken innebär emellertid t. ex. ett års garanti icke, att säljaren exakt ett år efter leveransdagen ej längre står för sin garanti. Stundom räknas garantitiden från slutbesiktningsdagen, vilken kan ligga lång tid efter leveransdagen. Vidare är det vanligt att leverantören från bl. a. PR-synpunkt infriar sitt garantiåtagande långt efter det han är juridiskt förpliktad härtill.

Garantiavsättningens storlek torde också påverkas av den s. k. försiktighetsprincipen, som fordrar att avsättningen anpassas icke blott efter vad som rent statistiskt sett kan vara motiverat utan även under hänsynstagande till de påräkneliga riskerna till följd av garantien. Om i ett företag, som lämnar ett års garanti på sina varor, det statistiska underlaget motsvarar en årsavsättning av t. ex. 3 % av faktureringssumman för sådana leveranser, för vilka garantitiden ej utgått å balansdagen, borde — om leveranserna och ianspråkstagandet av garantierna, antages ha skett i jämn takt under året — avsättning rent matematiskt sett blott ske med 1,5 % av nämnda summa. Med hänsyn till de faktorer, som ovan berörts och

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

den s. k. försiktighetsprincipen, torde det dock i det nyss angivna exemplet ur företagsekonomisk synpunkt ofta vara motiverat med en avsättning å 3 % och icke blott med 1,5 %. Det förefaller också, som om RN beaktat dessa synpunkter i sina nedan närmare berörda anvisningar för byggnadsföretagen.

Det har väckt en del undran och skapat en viss förvirring hos de företag, vilka har stora garantiåtaganden, att avdrag i praxis stundom förvägrats för avsättningar till garantifonder e. d., även om dessa fonder hållits "rörliga" på sätt som berörts här ovan och även om det kunnat styrkas att garantiåtagandena i betydande omfattning gjorts gällande mot säljaren av de med garanti försedda varorna.

Praxis inställning till garantiavsättningar

För belysande av praxis behandling av frågan synes det därför vara av intresse att notera några rättsfall från RR och RN samt en del anvisningar från RN. Den följande översikten gör ingalunda anspråk på att vara fullständig.

RÅ 1941 ref 50

Skattskyldig, som drivit omfattande yrkesmässig byggnadsverksamhet, hade vid beräkning av skattepliktig inkomst av verksamheten yrkat avdrag bl. a. för belopp, som avsatts för mötande av eventuell förlust å garantiförpliktelser på grund av entreprenadavtal.

RR medgav avdrag för avsättningen under följande motivering: "Enär sådana omständigheter icke förekommit, att vid beräkning av Frändbergs skattepliktiga inkomst av byggnadsrörelse avvikelse bort äga rum från den i räkenskaperna gjorda värdesättningen av ifrågavarande av Frändberg bebyggda fastigheter, samt Frändbergs åtgärd att avsätta vissa belopp för mötande av eventuell förlust å garantiförpliktelser på grund av entreprenadavtal icke kan anses hava varit obehörig, finner Reg R skäligt att med ändring av KammarR:s utslag fastställa prövn:ndns bekattningsåtgärder."

RÅ 1953 ref 5

Vid beräkning av nettointäkten av rörelse hade ett fabriksföretag tillgodofört sig avdrag bl. a. för avsättning av medel till bestridande av framtida kostnader för viss omläggning av bolagets elektriska utrustning med 100.000 kr, motsvarande beräknade kostnader för sådan omläggning av bolagets elektriska utrustning, att denna kunde användas för en frekvens av 50 perioder i stället för 25 perioder. Omläggningen vore avsedd att jämlikt ett mellan Vattenf St och bolaget under beskattningsåret ingånget avtal påbörjas enligt överenskommelse mellan styrelsen och bolaget.

RR förvägrade avdraget under följande motivering: "Enär såvitt handlingarna i målet utvisa bolaget icke på grund av förenämnda avtal under beskattningsåret haft några utgifter för omläggning av bolagets elektriska utrustning samt ej heller i målet visats någon omständighet, på grund varav bolaget skulle vara berättigat till avdrag för avsättning av medel till bestridande av framtida utgifter för nyss angivna ändamål, finner Reg R skäligt o. s. v.".

RÅ 1956 not 1555

Bolaget hade under 1948 avsatt 10.000 kr till en garantifond m h t att bolaget lämnade 1 års garanti på försålda tryckkokare samt under 5.000 kr 1950 till en ansvarighetsfond m h t att bolaget kunde komma att åsamkas stora skadeståndskostnader till följd av fel på tryckkokarna. Avdrag för båda avsättningarna vägrades.

RN 1957 nr 4:5

Ett bolag utförde kemiska rengöringar av ångpannor. Verksamheten hade bedrivits sedan länge, hade en avsevärd omfattning och befann sig i stark utveckling. Den kemiska rengöringen innebar vissa risker. Trots noggrann tillsyn kunde det icke undvikas, att pannanläggningarna någon gång skadades av de vid rengöringen använda kemikalierna. Om så skedde eller om man ej lyckades fullständigt avlägsna pannstenen, kunde allvarliga skador uppkomma å pannorna med långvariga driftavbrott som följd. Rengöringskontrakten inrymde en

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

garantiklausul, enligt vilken bolaget ansvarade för behandlingsskador till ett belopp av tio gånger det överenskomna arvodet. Garantitiden var fem år. På grund härav hemställde bolaget, att RN måtte förklara bolaget berättigat att vid kommande taxeringar erhålla avdrag för avsättningar till en skaderegleringsfond.

RN meddelade följande förhandsbesked:

RN förklarar, att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till en sådan skaderegleringsfond, som avses i ansökningen, intill ett belopp motsvarande fem procent av summan av de arvoden bolaget under beskattningsåret och de fyra närmast föregående åren uppburit för arbeten, som omfattas av det i ansökningen angivna garantiåtagandet. Härvid förutsättes att medel, som sålunda avsatts, återföras till beskattning i den mån de icke längre motsvaras av dylika åtaganden.

RR fann ej skäl att göra ändring i RN:s förhandsbesked.

RN 1958 nr 4:5

Ett aktiebolag försålde bl. a. scooters och motorsågar för skogsbruk. I försäljningsvillkoren stipulerades bl. a. en garanti, innebärande att bolaget — utan kostnad för köparen — skulle svara för alla reparationer på grund av materialfel, vilka uppstod inom ett halvt år från kundens inköpsdag hos återförsäljaren, d. v. s. c:a 8 månader från bolagets leverans av varan till återförsäljaren.

Bolaget hade alltså vid varje bokslutstidpunkt vissa ansvarsförbindelser utelöpande, vilka med säkerhet komma att medföra kostnader under ett senare räkenskapsår än det år, då försäljningen ifråga från bolagets sida ägde rum och bokföringsmässigt redovisades. Bolaget beräknade att garantikostnaderna motsvarade ungefär en halv procent av omsättningen.

Förhandsbesked begärdes, huruvida avsättning till en garantifond med ett å sistförflutna räkenskapsårs omsättning, efter avdrag för returer, beräknat procentuellt belopp vara i princip skattemässigt godtagbar samt huruvida sagda avsättning i så fall fick utgöra en procent av omsättningen.

RN meddelade följande förhandsbesked: "Riksskattenämnden finner det överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, att skälig avsättning till garantifond göres i sökandebolagets räkenskaper för beskattningsåret för täckande av de utgifter, som bolaget under det följande räkenskapsåret kommer att få vidkännas på grund av sina under beskattningsåret gjorda garantiåtaganden för försålda scooters och motorsågar. På grundval av den i ärendet förebragta utredningen bör avsättningen skäligen bestämmas till en halv procent av bolagets omsättning av nämnda artiklar under beskattningsåret, efter avdrag för returer.

På grund av det anförda förklarar riksskattenämnden, att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till garantifond med belopp motsvarande högst en halv procent av bolagets omsättning av förenämnda artiklar under beskattningsåret, efter avdrag för returer. Härvid förutsättes att medel, som sålunda avsatts, nästkommande beskattningsår återföras till beskattning."

RN 1959 nr 2

I RN:s anvisningar angående värdesättningen vid inkomsttaxeringen av byggnadsföretagens lager m. m. meddelades bl. a. följande: "För *garantirisker* beträffande sådana under B avsedda arbeten, för vilka vinstberäkning skett, bör — om garantitiden icke utgått senast å balansdagen — avdrag för avsättning godkännas med

3 procent av entreprenadsumman, såvitt avser bostads- och kontorsbyggnader av mera konventionell typ,

5 procent av entreprenadsumman, såvitt avser andra entreprenader.

En större reservering för garantirisker än nu angivits bör godkännas endast om och i den mån den skattskyldige visar, att en större reservering är påkallad med hänsyn till föreliggande risk för förlust. Vid 1959—1961 års taxeringar bör dock, utan sådan bevisning, en större reservering godkännas, därest den beräknats enligt principer, som godtagits vid närmast föregående års taxering."

RN 1959 nr 4:7

Ett bolag bedrev desinfektionsrörelse och råttbekämpning på basis av dels garantiavtal dels separata saneringsuppdrag. Vid utföran-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

det av avtalade arbeten förekom att behandlingsskador uppstode såsom fläckar på möbler, tapeter, golv etc., kvardröjande lukt m. m. Vidare förekom det att husdjur dödades genom förtäring av råttbekämpningsmedel. För reglering av dessa mindre skador, som inträffade ofta och föranledde kostnader på högst cirka 3.000 à 4.000 kronor, erfordrades icke någon reservering i bokslutet. Vid vissa tillfällen hade emellertid större skador förekommit i samband med behandlingar, vilka exemplifierades i ansökningen. Skadeståndsskyldigheten för dylika oförutsedda skador reglerades ej i garantiavtalen utan allmänna civilrättsliga regler gällde härutinnan. Ej heller kunde bolaget gardera sig mot dylika större skador genom försäkring.

Förhandsbesked begärdes huruvida bolaget vore berättigat att vid sin inkomsttaxering åtnjuta avdrag för avsättning till en skaderegleringsfond samt i så fall huruvida som avdragsgill avsättning kunde godkännas ett belopp motsvarande 3 % av omsättningen under det i varje fall aktuella beskattningsåret.

RN meddelade följande förhandsbesked: ”Såvitt av utredningen i ärendet framgår, avse de tilltänkta avsättningarna till skaderegleringsfond icke skadeståndsrisker hänförliga till vid tiden för respektive avsättning redan utförda arbeten. På grund härav förklarar riksskattenämnden, att bolaget icke äger att vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till skaderegleringsfond.”

RN 1959 nr 4:8

Bolaget tillverkade och försålde mekaniska och elektriska ur av varierande typ, instrument och maskindelar. Därjämte tillverkade bolaget s. k. timer, vanligtvis bestående av ett urverk samt en strömställare. Å leveranser lämnade bolaget i allmänhet från ett till fem års garanti. De årliga kostnaderna för garantireparationer beräknades av bolaget till omkring 250.000 kronor. — Viss utredning företeddes angående huru omsättningen fördelade sig å artiklar med olika garantitider.

Förhandsbesked begärdes huruvida avsättningar å 50.000 kronor årligen under fem år till en garantifond för täckande av kostnader på grund av garantiförbindelserna vore avdragsgilla vid bolagets inkomsttaxeringar.

RN meddelade följande förhandsbesked: ”Riksskattenämnden finner det överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, att skälig avsättning till garantifond göres i sökandebolagets räkenskaper för beskattningsåret för täckande av de utgifter, som bolaget under följande räkenskapsår kommer att få vidkännas på grund av gjorda garantiåtaganden. Med hänsyn till den utredning, som förebragts beträffande de faktiska kostnaderna för garantiarbeten, bör avsättningen skäligen bestämmas till fem procent av värdet av de leveranser under beskattningsåret, för vilka sökandebolaget lämnat garantiförpliktelser.

På grund av det anförda förklarar riksskattenämnden, att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till garantifond med belopp motsvarande högst fem procent av värdet av bolagets med garanti förenade leveranser under beskattningsåret. Härvid förutsättes att medel, som sålunda avsatts för visst beskattningsår, nästkommande beskattningsår återföras till beskattning *samt att* icke mera väsentlig förändring inträffar i fråga om den i ärendet uppgivna proportionen mellan leveranser med ett års, två års och fem års garanti.”

RN 1960 nr 5:6

Sökandebolaget bedrev försäljning men icke tillverkning av televisionsapparater. Bolaget mottog från tillverkaren resp. importören ett belopp av 55 kronor per apparat såsom ersättning för den service och garanti bolaget iklädde sig gentemot sina kunder under en tid av tre år från leveransen till kunden.

Sökandebolaget anhöll om förhandsbesked huruvida bolaget ägde åtnjuta avdrag med ifrågavarande belopp. RN meddelade följande förhandsbesked i ärendet: ”Riksskattenämnden finner det överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, att skälig avsättning till garantifond göres i sökandebolagets räkenskaper för beskattningsåret för täckande av de utgifter, som bolaget under följande räkenskapsår kan komma att få vidkännas på grund av gjorda garantiåtaganden för försålda apparater. . .

På grundval av den i ärendet förebragta utredningen bör avsättningen skäligen bestämmas till 74.655 kronor 91 öre.

På grund härav förklarar riksskattenämnden,

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till garantifond med högst 74.655 kronor 91 öre. Härvid förutsättes att medel, som sålunda avsatts, nästkommande beskattningsår återföras till beskattning."

RÅ 1961 not 753

Bolaget, som år 1959 hade en omsättning av 9 milj kr. tillverkade vissa el-komponenter. Eventuella fel å dessa produkter konstaterades i många fall först efter åtskilliga år. Formella garantiförpliktelser lämnade bolaget endast i liten utsträckning men enligt praxis inom branschen fick bolaget ersätta samtliga kostnader, som hade samband med tillverkningsfel. Bolaget frågade hos RN, om bolaget vid taxering fick göra avdrag för avsättning till en garantifond, beräknad till viss procent av faktureringsbeloppet av olika produktgrupper. — RN fann det överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased att skälig avsättning till garantifond gjordes och förklarade bolaget berättigat till avdrag enligt bolagets beräkningsgrunder. — RR ansåg avdragsrätt icke föreligga, enär den av bolaget såsom grund för ifrågavarande avsättningar till garantifond uppgivna risken för framtida kostnader icke vore av beskaffenhet att fördenskull den skattepliktiga nettoinkomsten av rörelsen finge beräknas till lägre belopp än eljest.

RN 1963 nr 6:6

Bolaget, som drev konsulterande arkitekt- och ingenjörsverksamhet inom huvudsakligen industribyggnadsbranscher, ansåg sig stå vissa skadeståndsrisker och önskade gardera sig härför genom avsättning till en garantifond.

RN meddelade följande förhandsbesked: "Riksskattenämnden finner det icke vara visat att det av sökandebolaget i ansökningen angivna beräkningssättet utgör en tillförlitlig grund för uppskattning av bolagets framtida kostnader till följd av garantiförpliktelser, som må åvila bolaget. På grund härav förklarar riksskattenämnden, att sökandebolaget icke kan erhålla avdrag för dylik avsättning med 2 procent av värdet av de anläggningar bolaget projekterat och för vilka garantitiden ännu icke gått till ända eller med högst 1,5 miljoner kronor."

RR, dit förhandsbeskedet överklagades, meddelade följande utslag: "Väl må på grund av utredningen i målet antagas, att bolaget i sin verksamhet står risker för skadeståndsskyldighet av sådan särskild art och omfattning att bolaget, i den mån det icke säkerställer sig mot nämnda risker genom försäkring, bör äga att i skälig omfattning erhålla avdrag för avsättning till garantifond.

Av bolaget åberopade omständigheter — jämförda med en av taxeringsintendenten lämnad och av bolaget obestridd uppgift att av bolaget fakturerade belopp beräknas uppgå till mellan 1,5 och 2 miljoner kronor för år — utgöra emellertid icke tillförlitlig grund för att bestämma den avdragsrätt, som i angivna hänseende må tillkomma bolaget, i enlighet med något av de av bolaget angivna alternativen.

På grund härav lämnar Kungl Maj:t besväret utan bifall."

RN 1964 nr 2:10

Sökandebolaget bedrev tillverkning och försäljning av taktegel. På levererat taktegel lämnade bolaget sedan år 1959 frostsäkerhetsgaranti, som innebar bland annat, att bolaget för frostskada, som inträffade inom tio år från leveransdagen, ersatte köparen med nytt tegel i stället för det skadade. Ersättningsteglet levererades utan kostnad för köparen, och bolaget bekostade läggningen. Bolaget förebragte utredning angående sina faktiska kostnader för frostskador under ett antal år.

RN meddelade följande förhandsbesked: "Riksskattenämnden finner väl, att sökandebolaget sedan år 1959 lämnar frostsäkerhetsgaranti för försålt taktegel, innebärande skyldighet för bolaget att, om frostskada inträffar inom tio år från leveransdagen, ersätta köparen med nytt tegel i stället för det skadade. Riksskattenämnden finner emellertid vidare, att de risker för skadeståndsskyldighet som bolaget sålunda står — såvitt utredningen i ärendet visar — icke äro av sådan särskild art och omfattning, att bolaget i anledning därav bör erhålla avdrag för avsättning till garantifond. På grund härav förklarar riksskattenämnden, att sökandebolaget icke äger vid inkomsttaxeringen njuta avdrag för avsättning till garantifond."

Två ledamöter var skiljaktiga och anförde,

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

att enligt deras mening RN bort meddela följande förhandsbesked:

RN finner, att sökandebolaget sedan år 1959 lämnar frostsäkerhetsgaranti för försålt taktegel, innebärande skyldighet för bolaget att, om frostskada inträffar inom tio år från leveransdagen, ersätta köparen med nytt tegel i stället för det skadade. Riksskattenämnden finner också, att de risker för skadeståndsskyldighet, som bolaget sålunda står, äro av sådan art att bolaget i anledning därav bör erhålla avdrag för avsättning till garantifond. På grund härav och efter prövning av den siffermässiga utredningen i ärendet förklarar riksskattenämnden att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen njuta avdrag för avsättning till garantifond med belopp motsvarande 3,5 procent av årsomsättningen av sagda varor.

RN 1966 nr 1:2

RN har i anvisningar med ändrade regler rörande värdesättningen vid inkomsttaxeringen av byggnadsföretagens lager m. m. i stort bibehållit de år 1959 (jfr ovan) lämnade direktiven beträffande avdrag för avsättning för garantirisker oförändrade.

Dock har beträffande avsättningar med större belopp än enligt schablonreglerna ordet "visar" understrukits, vilket synes tyda på någon skärpning.

RN 1966 nr 1:3

I RN:s anvisningar angående värdesättningen vid inkomsttaxeringen av lager m. m. hos företag vilka utföra värme- och sanitetsinstallationsarbeten (rörledningsentreprenörer) meddelas bl. a. följande: "I fråga om *garantirisker* beträffande sådana under B avsedda, med garanti förenade arbeten, vilka varit föremål för slutbesiktning och för vilka vinstberäkning skett, bör — om garantitiden icke utgått senast å balansdagen — avdrag för avsättning till täckande av nämnda risker godkännas med 5 procent av fakturerade belopp oberoende av om fråga är om arbete på entreprenad eller på löpande räkning samt oberoende av typ av fastighet varå arbetet utförts.

En större reservering för garantirisker än nu angivits bör godkännas endast om och i den mån den skattskyldige *visar*, att en större reservering är påkallad med hänsyn till föreliggande risk för förlust. Vid 1966 och 1967 års taxering bör dock, utan särskild bevisning, en ytterligare reservering för garantirisker godkännas, dock endast i den mån denna ytterligare reservering icke överstiger ⅔ resp. ⅓ av skillnaden mellan den vid 1965 års taxering godtagna reserveringen för garantirisker och den reservering, som då skulle ha godtagits om nu ifrågavarande anvisningar tillämpats vid 1965 års taxering."

RN 1966 nr 6:4

Sökandebolaget tillverkade produkterna A och B. Produkten A var bolagets huvudprodukt. På A-produkterna lämnade bolaget 5 års garanti. Under garantitiden avhjälpte bolaget alla sådana fel, som kunde hänföras till material- eller fabrikationsfel. Detta garantiåtagande utgjorde ett av bolagets främsta försäljningsargument. Bolaget hade under räkenskapsåret 1964/65 verkställt en utredning angående garantikostnaderna. Av utredningen framgick, att dessa kostnader uppgingo till cirka 1 krona per A-produkt och år. Vid bokslutet per den 30 juni 1965 ämnade sökandebolaget därför avsätta medel till en garantifond med 1 krona per A-produkt och år och önskade förhandsbesked, huruvida nämnda avsättning utgjorde vid inkomsttaxeringen avdragsgill kostnad.

RN meddelade följande förhandsbesked: "Riksskattenämnden finner väl, att sökandebolaget lämnar femårig garanti för av bolaget levererade A-produkter, innebärande skyldighet för bolaget att under garantitiden avhjälpa alla sådana fel, som kunna hänföras till material- eller fabrikationsfel. Riksskattenämnden finner emellertid vidare, att de risker för skadeståndsskyldighet som bolaget sålunda står — såvitt utredningen i ärendet visar — icke äro av sådan särskild art och omfattning, att bolaget i anledning därav bör erhålla avdrag för avsättning till garantifond. På grund härav förklarar riksskattenämnden, att sökandebolaget vid inkomsttaxeringen icke äger åtnjuta avdrag för avsättning till garantifond."

Tre ledamöter var skiljaktiga och anförde:

Vi finna det överensstämma med allmänna bokföringsgrunder och god köpmannased, att skälig avsättning till garantifond göres i sökandebolagets räkenskaper för täckande av de utgifter, som sökandebolaget i framtiden kom-

Rotens Stren 1952: nst 205 Uhrens 79
1953: nst 1842

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

mer att få vidkännas på grund av garantiåtaganden avseende under räkenskapsåret eller tidigare år gjorda försäljningar .Den i ärendet förebragta utredningen synes styrka, att avsättningen skäligen kan bestämmas till 1 krona per A-produktgarantiår.

På grund av det anförda anse vi att riksskattenämnden bort förklara, att sökandebolaget äger vid inkomsttaxeringen åtnjuta avdrag för avsättning till garantifond med ett belopp av 1 krona per A-produktgarantiår, enligt den definition däråå, som sökanden givit i ansökningen. Som förutsättning för avdragsrätten skall gälla, att medel som under ett räkenskapsår avsatts, nästkommande räkenskapsår återföras till beskattning.

RR fann ej skäl att göra ändring i förhandsbeskedet.

Reflexioner och slutsatser med anledning av praxis' inställning

Med utgångspunkt från ovanstående rättsfall och RN:s anvisningar synes man till en början kunna konstatera att praxis under de senaste åren avsevärt skärpt sin inställning till avdragsrätt för avsättningar till följd av garantiåtaganden. De äldre årens rättsfall ävensom RN:s anvisningar för byggnadsföretagare och rörinstallatörer synes relativt väl ansluta sig till vad som enligt företagsekonomiska principer anses vara riktigt och för vilka jag tidigare sökt lämna en kortfattad redogörelse. Man synes sålunda för den principiella avdragsrätten bl. a. ha fordrat dels att faktiska garantiåtaganden lämnats, dels att det kunnat visas att dessa åtaganden medfört kostnader, dels att avsättningarna hållits rörliga år från år. Likaså har det krävts att garantiåtagandet skett redan under beskattningsåret, d. v. s. i samband med leveransen av varan eller vid tidpunkten för avsättningen i räkenskaperna redan utförda arbeten. Kostnaden måste alltså ha varit klart hänförlig till beskattningsåret och icke först till efterföljande år då utgiften bestritts. I konsekvens härmed har genomgående avdrag förvägrats för vad som kunnat rubriceras som framtida kostnader.

I de senaste årens avgöranden synes först RR och sedan helt följdriktigt även RN icke blott ha skärpt kraven på utredning utan också infört någon slags ny princip. Man har sålunda alltmera fäst avseende vid vad man kallat arten och omfattningen av bolagets verksamhet. Att dessa faktorer kan ha viss betydelse för den aktuella skattefrågan, då det gäller *storleken* av den avdragsberättigade avsättningen, skall icke bestridas. Däremot har jag svårt att inse att dessa faktorer, vilket de senare årens motiveringar i RN och RR tyder på, bör vara av avgörande betydelse för den *principiella* avdragsrätten. Enligt min uppfattning måste det relevanta för avdragsrätten vara huruvida en kostnad för företaget uppkommer redan under beskattningsåret, då garantien lämnas, eller om kostnaden uppstår först då utgiften uppkommer, vilket ofta kan inträffa ett efterföljande beskattningsår. Man kan icke frigöra sig från det intrycket att praxis i vissa fall tillämpat någon slags kontantmetod, oaktat det här är fråga om rörelseidkare, för vilka inkomstbeskattning skall ske enligt bokföringsmässiga grunder.

Mest påfallande i detta hänseende synes det s. k. taktegelfallet vara (RN 1964 nr 2:10). I detta fall måste man anse det vara styrkt att garantiåtagandena ofrånkomligen åsamkade bolaget vissa kostnader, varför man enligt allmänt vedertagen redovisningssed varit skyldig att med hänsyn härtill göra viss skuldavsättning i räkenskaperna. Det oaktat har såväl RN som RR — enligt min uppfattning i strid

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

med bestämmelserna i anvisningarna till 41 § KL — under åberopande av arten och omfattningen av bolagets omfattning velat förvägra företaget avdraget. Det förefaller som om RN och RR ansett att en år från år ungefär likartad skyldighet att göra utbetalningar till följd av garantiåtagandena skulle utgöra ett motiv för en sådan negativ inställning till avdragsrätten. Enligt min uppfattning, vilken jag vågar hävda står i överensstämmelse icke blott med gällande bokföringspraxis utan även med god redovisningssed och bokföringsmässiga grunder (som det heter i förslaget till lag om skyldighet att föra räkenskaper m. m.), bör snarare just den omständigheten att kostnaderna återkommer år från år och sålunda är ofrånkomliga starkt motivera avsättningsskyldigheten och därmed avdragsrätten. I priset på takteglen i det nyssnämnda rättsfallet har säkerligen också inkluderats den med säkerhet förutsebara kostnaden för ersättningstegel till följd av garantien. Om avsättning då ej sker för denna kostnad, blir leveransårets resultat för högt, vilket står i strid med såväl bokförings- som enligt min mening också kommunalskattelagen. Man kan tyvärr, såsom tidigare antytts, icke frigöra sig från intrycket att praxis i sitt ståndpunktstagande i vissa fall låtit påverka sig av att den kontanta utgiften drabbat ett senare år, vilket emellertid bör sakna betydelse för skattefrågan, eftersom det här rör sig om bokföringsskyldiga rörelseidkare.

Genom att man i praxis hårt tryckt på arten och omfattningen av bolagets verksamhet synes vissa slags rörelseidkare ha kommit i ett fördelaktigare läge än andra i vad gäller avdragsrätten för avsättning för garantiåtaganden. Det förefaller m. a. o. som om byggnadsföretag och annan s. k. anläggningsindustri skulle ha större möjligheter att få sina garantifondavsättningar godkända än t. ex. sådana företag, som levererar mera konsumtionsbetonade produkter.

I och för sig finns det knappast något att erinra mot denna praxis' liberalare inställning till anläggningsindustrien och motsvarande företag, eftersom garantikostnaderna för dylika företag regelbundet är stora och kan variera betydligt år från år. Goda skäl talar därför för att man vid fastställandet av den procentsats i förhållande till faktureringssumman, enligt vilken avdraget skall beräknas, också tar hänsyn till riskmomentet, även om detta inte kan statistiskt beräknas. RN:s anvisningar för byggnadsföretagen och rörinstallatörerna torde också ha avsett att gardera dylika företag för vissa svårbedömbara risker till följd av garantiförpliktelserna.

En liknande tankegång synes RR också ha varit inne på i ett nyligen avdömt fall, som visserligen rörde en helt annan fråga och en annan bransch än dem, för vilka garantifondavsättning är aktuell. Jag avser här ett utslag från RR, RÅ 1968 not 696, som rörde en bilhandels avdragsrätt för osäkra växelfordringar. RR:s motivering synes dock även i detta sammanhang vara av visst intresse bl. a. genom att hänsyn togs till vissa riskmoment. Utslaget hade följande lydelse:

"Bolaget har gjort en individuell bedömning av sina växelfordringar och därvid fördelat dem på olika grupper m. h. t. förlutsrisken. Inom grupperna har förlustrisken beräknats generellt till viss procent av fordringsbeloppet. Beräkningen av procentsatserna grundar sig icke på statistik rörande kundförluster under tidigare år utan har skett efter fri avvägning. Då försäljningen huvudsakligen avser lastbilar och de

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

enskilda fordringsbeloppen är relativt stora, bör förlustrisken under mindre gynnsamma förhållanden vara betydande. M h härtill och till storleken av de samlade kundfordringarna kan den gjorda reserveringen — även om den väsentligt överstigit konstaterade kundförluster under ifvde och tidigare beskattningsår — icke anses oskälig."

Även om för företag inom vissa branscher garantiåtagandena otvivelaktigt är mera omfattande och svårbedömbara och man därför, såsom också skett i praxis, bör vara liberalare mot dessa företag, bör detta enligt mitt förmenande dock icke föranleda, att man helt förvägrar ifrågavarande avdrag för företag av sådan typ, där kostnaderna för garantiåtagandena är i stort sett likartade år från år och där man kunnat statistiskt styrka storleksordningen av dessa kostnader. Det avgörande bör nämligen vara att kostnaden realiter uppkommit för företaget det år då garantien lämnats. Praxis' inställning mot sistnämnda typ av företag är svårförståelig.

Det är möjligt att RN i vissa förhandsbesked varit negativt inställd till avdragsrätten med hänsyn till att vederbörande företag icke redan från början av sin verksamhet tillämpat ett konsekvent system för garantiavsättningen. Ett införande under löpande verksamhet av ett dylikt system får då till följd att resultatet för det första år avsättningen göres kommer att belastas för två års garantikostnader. Formuleringen av t. ex. RN:s anvisningar för byggnadsföretagen tyder dock närmast på att man velat fastställa en maximigräns för den tillåtna garantiavsättningen, vilken företagen ha rätt att uppnå även genom *successiva* avsättningar. RN:s och även RR:s, i varje fall från företagsekonomisk synpunkt, svårförståeliga ställningstaganden synes därför knappast kunna motiveras med tanke på att man velat slå vakt om den gamla något skamfilade grundprincipen om beskattningsårets okränkbarhet.

Praktiska svårigheter som följd av nuvarande praxis

Att avdrag i vissa fall förvägrats de skattskyldiga med hänsyn till svårigheten att styrka eller göra sannolikt omfattningen av de gjorda garantiåtagandena är icke ägnat att förvåna. Det förefaller emellertid som om man, delvis till följd av RN:s och RR:s motivering i vissa fall, vid den praktiska tillämpningen råkat in i någon slags återvändsgränd eller ond cirkel. För avdragsrätten krävs, såsom tidigare påvisats, bl. a. att företaget ifråga skall kunna göra sannolikt att det uppstått en kostnad till följd av garantiåtagandet. I allmänhet kan detta krav tillgodoses genom att det statistiskt visas att garantikostnader av viss omfattning uppstått redan under tidigare år genom att företaget till följd av garantierna varit nödsakat ikläda sig vissa utgifter eller företaga vissa kompletteringsarbeten e. d. De företag, som kunnat visa att de årliga utgifterna på grund av tidigare garantiåtaganden varit i stort sett oförändrade år efter år, möts dock stundom vid sitt avdragsyrkande av ungefär följande invändning från taxeringsmyndigheternas sida: "Företagets utgifter till följd av garantiåtaganden är så pass jämna år från år att de måste anses som löpande utgifter, för vilka avdrag bör medgivas först det år de bestridas". Arten av företagets verksamhet och RN:s och RR:s motivering i några av de ovan relaterade rättsfallen från senare år anses m. a. o. lägga hinder i vägen för avdragsrätten, även i sådana fall där taxeringsmyndigheterna är på det

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

klara med att garantikostnader faktiskt uppstått.

Den skattskyldige kommer då ofta i ett svårt läge. Hans egna kunskaper om de företagsekonomiska principerna för upprättandet av ett riktigt bokslut och revisorernas absoluta krav på att avsättning för garantiåtagandena skall göras i bokslutet kommer i konflikt med hans naturliga strävan att hålla skattekostnaden nere, framför allt i sådana fall, där andra skattemässigt tillåtna av- och nedskrivningsmöjligheter står till buds. Nu skall emellertid i sanningens namn medges att beskattningsnämnderna i sådana fall, där den skattskyldige valt att göra en garantiavsättning i stället för t. ex. en skattemässigt tillåten varulagernedskrivning, i allmänhet godtagit detta förfaringssätt. I många andra fall föreligger emellertid icke denna valfrihet, exempelvis då den skattskyldiga icke ligger med eget lager eller har blott ett obetydligt sådant.

I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas vad Föreningen Auktoriserade Revisorer framhöll i en till Finansdepartementet den 5 december 1966 ställd skrivelse, vari man påpekade de ovan berörda otillfredsställande företagsekonomiska verkningarna av praxis' inställning till garantiavsättningarna. I nämnda skrivelse framhölls bl. a.:

"Personer, verksamma såsom revisorer i företag, måste givetvis kräva att lagbestämmelserna om redovisning noga följes. Vad gäller *arten* av en skuld kan icke något undantag därvid göras för skulder, avseende bindande garantiåtaganden. Dylika skulder är inom vissa branscher helt normala rörelseskulder. Bokföringsmässigt kan icke tillåtas annat förfarande än att man under det räkenskapsår, då intäkter av en viss försäljning redovisas, också avskiljer och bokför såsom kostnad ett belopp tillräckligt för att motsvara åtagna garantier. I annat fall erhålles en balansräkning, som icke står i överensstämmelse med godtagbar redovisningssed. Vad gäller *omfattningen* av ett företags skulder kan icke göras någon gradering, så att skulder under viss beloppsgräns skulle undgå redovisning. Detta redovisningstekniska förhållande är uttryck för en allmän norm, vilken icke erfordrar särskild förklaring.

Det är icke rimligt att skattelagarnas utformning motverkar upprättandet av korrekta bokslut för företag med garantiskulder."

Önskemål m m

Av ovanstående torde framgå att frågan om den skattemässiga behandlingen av avsättningar för garantiåtaganden icke lösts på ett tillfredsställande sätt i praxis. En liknande inställning har kommit till uttryck i vissa motioner till 1967 års riksdag (nr I:634 och II:812). I anledning av dessa motioner gjorde bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 22 år 1968 följande uttalande: "Vad slutligen angår lagstiftningsyrkandet i motionerna I:634 och II:812 bör enligt utskottets mening frågan om avsättning till garantireserv i första hand prövas av företagsskatteutredningen. Utskottet är medvetet om att bedömningen av frågan om ett garantiåtagande skall medföra avdragsrätt vid taxeringen i praxis bedöms restriktivt. Det skulle otvivelaktigt vara till fördel om avdragsrätten på detta område kunde regleras i lagstiftningen och närmare anknytas till vad som från företagsekonomiska och redovisningsmässiga synpunkter framstår som lämpligt."

Frågan om avdragsrätt vid beskattningen för avsättningar till följd av garantiåtaganden skulle enligt min åsikt exempelvis kunna lösas efter följande riktlinjer.

1. Avdragsrätt konstateras i princip föreligga, om juridiskt bindande garantiåtaganden lämnats i samband med varu-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45

leveransen, i den mån åtagandet icke täckes av försäkring eller av fullgoda åtaganden från vederbörandes egen leverantör. Möjligen kan med juridiskt bindande garantiåtaganden likställas inom branschen eller företaget gällande sedvänja.

2. För avdragsrätten krävs under nämnda förutsättning dessutom:

a) att den skattskyldige medelst statistik eller på annat sätt visar eller gör sannolikt att lämnade garantier åsamkat eller kommer att åsamka honom kostnader, varvid mindre krav på bevisningen bör ställas på t. ex. den s. k. anläggningsindustrien, där garantikostnaderna erfarenhetsmässigt är stora, varierar starkt och är svåra att förhandsberäkna;

b) att avsättningsbeloppet hålles "rörligt" i räkenskaperna och avpassas efter vid beskattningsårets utgång föreliggande garantiåtaganden.

3. Riksskattenämnden lämnar för vissa branscher eller typer av företag allmänna anvisningar, till vilka belopp avsättningarna schablonmässigt högst får uppgå, varvid det synes lämpligt att — liksom hittills — fastställa vissa procentsatser i förhållande till fakturerade belopp för sådana leveranser, för vilka garantitiden icke utgått å balansdagen.

Såsom jag ser saken borde det icke i och för sig vara erforderligt att för förverkligande av dessa önskemål överlämna frågan till någon särskild utredning. Redan nu gällande skattelagstiftning synes möjliggöra en tolkning och tillämpning av den aktuella skattefrågan på sätt som ovan skisserats. Väsentligt synes emellertid vara att relativt snart få till stånd en för alla parter tillfredsställande lösning och göra slut på det nu rådande osäkra läget.

Jfr Edward Andersson ang. finsk företagsbeskattning, SN 1968 s. 466.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-27 23:16:45